

Met deze analyse is in kaart gebracht op welke manier eigenaren binnen het kader van de bestaande wet- en regelgeving gebruik maken van de fiscale aftrek voor onderhoud aan monumentenpanden. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt hoe deze geldstroom wordt gebruikt in relatie tot andere geldstromen in de monumentenzorg. Daarvoor is de systematiek van de Erfgoedmonitor gebruikt. De analyse maakt het mogelijk te beoordelen op welke wijze het totale bestand aan rijksmonumenten zo goed mogelijk ondersteund kan worden met rijksmiddelen.

Resultaten van analyse Monumentenaftrek t.b.v besluitvorming fiscale aftrek

Uit de analyse komen een aantal zaken naar voren:

- Er is andere regionale spreiding dan bij de Sim. Ruim 50% van de aftrek wordt in Noord en Zuid-Holland gebruikt; 23% van de aftrek wordt in Amsterdam gebruikt; bij de Sim gaat ca 30% naar beide provincies.
- Voor ca. 25% van de monumenten waarvoor in 2014 is afgetrokken, geldt dat ook gebruik kan worden gemaakt van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim). Deze groep trekt ca. 25% van de totale onderhoudskosten af. Dat komt neer op ca. €40 miljoen aan onderhoudskosten;
- Ca. 1.000 gebruikers van aftrek hebben ook gebruik gemaakt van Sim. In totaal gaat dat om ruim €11 miljoen aan onderhoudskosten via Monumentenaftrek;
- Uit steekproef blijkt dat forse bedragen aan monumenten worden besteed zonder vergunning;
- In de helft van de gevallen is sprake van recente verkoop van de monumenten;
- De steekproef duidt op hoge aftrekbedragen aan panden waarvan het monumentale casco in goede tot redelijke staat verkeert.

Bovenstaande geeft een goede indicatie dat een aanzienlijk deel van de Monumentenaftrek niet doelmatig wordt besteed. Dit komt zowel naar voren uit de analyse van de cijfers, als uit een kwalitatieve steekproef.

Gebruikte bronnen

- Belastingdienst: gegevens over aangiftes 2014;
- Monumentenregister RCE;
- Erfgoedmonitor RCE: gegevens over Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim, voorheen Brim);
- RCE: gegevens over adviesaanvragen en vergunningen;
- Google: gegevens over verkoop woningen (Funda, Sites van makelaars, Miljoenhuizen.nl).

Analyse Monumentenaftrek op hoofdlijnen

De belastingdienst heeft gegevens beschikbaar gesteld die zijn geanalyseerd. Dit betrof gegevens over meerdere belastingjaren vanaf 2009. In ieder jaar was hetzelfde patroon zichtbaar; 20% van de gebruikers benut 80% van het totale budget. Vanaf het belastingjaar 2014 moesten eigenaren bij hun belastingaangifte ook een monumentnummer invullen. Daardoor was het voor dat jaar mogelijk om de data van de belastingdienst op basis daarvan te koppelen aan andere gegevensbronnen zoals het register van rijksmonumenten, vergunningen en andere verleende subsidies. Dit geeft meer zicht op wie de gebruikers zijn van de monumentenaftrek en hoe dit zich verhoudt tot andere financieringsinstrumenten voor rijksmonumenten. Het betekent echter ook dat aangiftes direct te herleiden zijn naar de eigenaren van de monumenten, waardoor de gegevens erg privacygevoelig zijn.

Voor het interpreteren van de gegevens is het van belang te beseffen hoe de aftrek werkt. De aftrek is het bedrag dat daadwerkelijk van belastbaar inkomen/vermogen is afgetrokken. Dit is gelijk aan 80% van de gemaakte onderhoudskosten. Dus als een eigenaar voor €10.000 onderhoud uitvoert, kan hij daarvan €8.000 aftrekken. De hoogte van de teruggave hangt af van de belastingschijf en is feitelijk zijn subsidie. Het daadwerkelijke percentage subsidie ligt dus lager dan het belastingpercentage in een schijf. In de analyse wordt uitgegaan van de onderhoudskosten en de aftrek. Niet van de "subsidie".

Belastingsschijven 2016 - jonger dan AOW leeftijd

Belastingsschijf	Percentage	% Aftrek (80% aftrekbaar)
schijf 1	37%	30%
schijf 2	40%	32%
schijf 3	40%	32%
schijf 4	52%	42%

Belastingsschijven 2016 - ouder dan AOW leeftijd

Belastingsschijf	Percentage	% Aftrek (80% aftrekbaar)
schijf 1	19%	15%
schijf 2	22%	18%
schijf 3	40%	32%
schijf 4	52%	42%

Allereerst zijn in de onderstaande tabel de verschillende bedragen die zijn afgetrokken ondergebracht in klassen per hoogte van de onderhoudskosten.
Bron: Belastingdienst

Aantallen en bedragen 2014 klassen per hoogte onderhoudskosten

Hoogte onderhoudskosten	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftek (80%)	% Aftek	Gemiddelde onderhoudskosten
< 250	1.118	7%	133.811	107.049	0%	120
250 - 500	1.015	7%	378.285	302.628	0%	373
500 - 1.000	1.896	13%	1.427.693	1.142.154	1%	753
1.000 - 2.000	2.518	17%	3.725.364	2.980.291	2%	1.479
2.000 - 5.000	3.554	24%	11.395.950	9.116.760	7%	3.207
5.000 - 10.000	2.009	13%	14.245.013	11.396.010	9%	7.091
10.000 - 100.000	2.569	17%	69.664.120	55.731.296	42%	27.117
100.000 - 500.000	256	2%	48.961.068	39.168.854	30%	191.254
500.000 - 5.000.000	18	0%	15.096.600	12.077.280	9%	838.700
Eindtotaal	14.953	100%	165.027.903	132.022.322	100%	11.036

Hieronder is een zelfde soort verdeling gemaakt, maar dan in relatie tot de groepen die geformuleerd zijn voor de overgangsregeling voor sober en doelmatig onderhoud. De groep < 2.000 komt daarvoor niet in aanmerking.

Aantallen en bedragen 2014 klassen per hoogte onderhoudskosten

Hoogte onderhoudskosten	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftek (80%)	% Aftek	Gemiddelde onderhoudskosten
< 2.000	6.547	44%	5.665.153	4.532.122	3%	865
2.000 t/m 10.000	5.563	37%	25.640.963	20.512.770	16%	4.609
> 10.000	2.843	19%	133.721.788	106.977.430	81%	47.035
Eindtotaal	14.953	100%	165.027.903	132.022.322	100%	11.036

Na de koppeling met het monumentenregister bleek direct dat er van de ca. 15.000 aanvragers van aftrek ruim 2.300 waren die bij hun aangifte geen monumentnummer hebben ingevuld, of een nummer dat niet aan een rijksmonument is gekoppeld. Daarmee is 16% van de aangiftes dus niet te koppelen aan andere gegevensbronnen en is van deze aangiftes zelfs niet met zekerheid te zeggen of het om een rijksmonument gaat. Deze groep neemt 16% van de totale aftrek voor zijn rekening. In totaal gaat dat om ruim €27 miljoen. Dit betekent nog niet dat in deze aangiften gemiddeld vaker ten onrechte aftrek wordt geclaimd. Wel heeft dit gevolgen voor het vervolg van deze analyse, zie hieronder
Bron: Belastingdienst & Monumentenregister RCE

Aantallen en bedragen 2014 voor correct en NIET correct ingevulde monumentnummers

Monumentnummer	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
NIET correct	2.333	16%	27.171.783	21.737.426	16%	11.647
Correct ingevuld	12.620	84%	137.856.120	110.284.896	84%	10.924
Eindtotaal	14.953	100%	165.027.903	132.022.322	100%	11.036

Er is een vergelijking gemaakt tussen de groep waarvan het monumentnummer wel correct was en de groep zonder correct nummer.

Aantallen en bedragen 2014 klassen per hoogte onderhoudskosten voor NIET correct ingevulde monumentnummers

Hoogte onderhoudskosten	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
< 2.000	1.080	46%	912.773	730.218	3%	845
2.000 t/m 10.000	831	36%	3.909.809	3.127.847	14%	4.705
> 10.000	422	18%	22.349.201	17.879.361	82%	52.960
Eindtotaal	2.333	100%	27.171.783	21.737.426	100%	11.647

Aantallen en bedragen 2014 klassen per hoogte onderhoudskosten voor correct ingevulde monumentnummers

Hoogte onderhoudskosten	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
< 2.000	5.467	43%	4.752.380	3.801.904	3%	869
2.000 t/m 10.000	4.732	37%	21.731.154	17.384.923	16%	4.592
> 10.000	2.421	19%	111.372.586	89.098.069	81%	46.003
Eindtotaal	12.620	100%	137.856.120	110.284.896	100%	10.924

Uit de vergelijking bleek dat er geen verschil is te zien in de spreiding van de hoogte van de aftrek in de regeling. De groep die een correct monumentnummer heeft ingevuld gedraagt zich niet anders dan de groep die dat niet heeft gedaan. De analyse is daarom voortgezet met alleen de

groep waarvan een correct monumentnummer is ingevuld. Dit om onzuiverheden zo veel mogelijk te voorkomen. Een verkeerd monumentnummer leidt namelijk tot een verkeerde koppeling aan provincie, plaats, etc.

Door de koppeling aan monumentnummers kan een beeld worden verkregen over de regionale spreiding van de Monumentenaftrek. Zo blijkt dat 32% van de gebruikers een monument heeft in Noord-Holland, waarvoor 40% van de totale aftrek wordt gebruikt.

Bron: *Belastingdienst & Monumentenregister RCE*

Aantallen en bedragen 2014 per provincie voor correct ingevulde monumentnummers

Provincie	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
Noord-Holland	4.086	32%	55.180.806	44.144.645	40%	13.505
Zuid-Holland	2.508	20%	23.264.906	18.611.925	17%	9.276
Utrecht	955	8%	12.338.288	9.870.630	9%	12.920
Gelderland	892	7%	11.451.095	9.160.876	8%	12.838
Noord-Brabant	876	7%	7.986.626	6.389.301	6%	9.117
Limburg	726	6%	6.959.138	5.567.310	5%	9.586
Friesland	668	5%	4.135.591	3.308.473	3%	6.191
Zeeland	634	5%	4.562.064	3.649.651	3%	7.196
Overijssel	522	4%	4.741.229	3.792.983	3%	9.083
Groningen	516	4%	5.100.589	4.080.471	4%	9.885
Drenthe en Flevoland	237	2%	2.135.789	1.708.631	2%	9.012
Eindtotaal	12.620	100%	137.856.120	110.284.896	100%	10.924

Bovendien kon verder worden ingezoomd op een regio. Zo blijkt dat 16% van de gebruikers een monument heeft in Amsterdam, waarvoor 23% van de totale aftrek wordt gebruikt.

Aantallen en bedragen 2014 per regio voor correct ingevulde monumentnummers

Regio	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
Amsterdam	2.048	16%	31.704.773	25.363.818	23%	15.481
Noord-Holland	4.086	32%	55.180.806	44.144.645	40%	13.505
Nederland	12.620	100%	137.856.120	110.284.896	100%	10.924

De koppeling aan monumentnummers geeft ook een beeld van het type monument waarvoor gebruik wordt gemaakt van de Monumentenaftrek. Zo blijkt dat het grote merendeel van de monumenten bestaat uit gebouwen/woonhuizen¹, maar dat de Monumentenaftrek ook voor andere soorten monumenten wordt gebruikt. Zo bezit 13% van de gebruikers een agrarisch gebouw en 2% van de gebruikers een kasteel of landhuis.

Er is ook te zien dat voor gebouwen/woonhuizen relatief lagere onderhoudskosten worden opgevoerd dan voor andere monumenten. Zo zijn de gemiddelde onderhoudskosten voor deze categorie ca. €10.000, terwijl die voor kastelen/landhuizen ca. €40.000 bedragen.

Voor ca. 25% van de monumenten waarvoor in 2014 is afgetrokken, geldt dat ook gebruik kan worden gemaakt van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim). Deze groep trekt ca. 30% van de totale onderhoudskosten af.

Bron: *Belastingdienst & Monumentenregister RCE*

Aantallen en bedragen 2014 per monumentcategorie voor correcte monumentnummers

Monumentcategorie	Aantal gebruikers	% Aantal	derhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
Gebouwen, woonhuizen	9.500	75%	95.807.175	76.645.740	69%	10.085
Agrarische gebouwen	1.676	13%	21.219.448	16.975.558	15%	12.661
Openbare gebouwen	469	4%	3.944.405	3.155.524	3%	8.410
Kastelen, landh. ed.	248	2%	9.684.490	7.747.592	7%	39.050
Kerkelijke gebouwen	179	1%	1.605.815	1.284.652	1%	8.971
Losse objecten, ed.	177	1%	2.860.933	2.288.746	2%	16.163
Liefdadige instell.	147	1%	964.049	771.239	1%	6.558
Molens	63	0%	550.594	440.475	0%	8.740
Verdedigingswerken	58	0%	194.936	155.949	0%	3.361
Weg- en waterwerken	56	0%	266.623	213.298	0%	4.761
Horeca-instellingen	21	0%	245.518	196.414	0%	11.691
Delen van geb/woonh.	16	0%	226.246	180.997	0%	14.140
Overig	10	0%	285.890	228.712	0%	28.589
Eindtotaal	12.620	100%	137.856.120	110.284.896	100%	10.924

¹ Gebouwen voor verschillende soorten van bewoning en handel zoals woningen, winkels, appartementsgebouwen, dienstwoningen etc.

Er is vervolgens ingezoomd op de monumenten waarvoor de onderhoudskosten hoger waren dan €10.000. Dan valt op dat de verhoudingen ongeveer hetzelfde blijven.

Bron: Belastingdienst & Monumentenregister RCE

Monumenten met onderhoudskosten boven €10.000 in 2014 voor correcte monumentnummers

Monumentcategorie	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	% Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
Gebouwen, woonhuizen	1.696	70%	75.540.298	60.432.238	68%	44.540
Agrarische gebouwen	407	17%	17.573.385	14.058.708	16%	43.178
Kastelen, landh. ed.	122	5%	9.271.856	7.417.485	8%	75.999
Openbare gebouwen	56	2%	3.154.799	2.523.839	3%	56.336
Losse objecten, ed.	55	2%	2.502.375	2.001.900	2%	45.498
Kerkelijke gebouwen	38	2%	1.311.960	1.049.568	1%	34.525
Molens	17	1%	434.551	347.641	0%	25.562
Liefdadige instell.	11	0%	658.778	527.022	1%	59.889
Overig	19	1%	924.585	739.668	1%	48.662
Eindtotaal	2.421	100%	111.372.586	89.098.069	100%	46.003

Binnen de groep met onderhoudskosten boven de €10.000 is verder ingezoomd op twee groepen bijzondere monumenten die ruim zijn vertegenwoordigd.

Bij de agrarische gebouwen is duidelijk dat ruim 90% onderhoudskosten opvoert die tussen de €10.000 en €100.000 liggen. Gemiddeld gaat het om ca. €27.000 per monument. Bij de kastelen/landhuizen ligt de verdeling iets anders, maar zijn de aantallen ook lager. 15% voert hier ca. 65% van de totale onderhoudskosten op.

Bron: *Belastingdienst & Monumentenregister RCE*

Bijzondere monumenten met onderhoudskosten boven €10.000 in 2014 voor correcte monumentnummers

Monumentcategorie	Hoogte onderhoudskosten	Aantal gebruikers	Onderhoudskosten	Aftrek (80%)	Gemiddelde onderhoudskosten
Agrarische gebouwen	10.000 - 100.000	371	9.940.755	7.952.604	26.794
	100.000 - 1.000.000	36	7.632.630	6.106.104	212.018
Totaal Agrarische gebouwen		407	17.573.385	14.058.708	43.178
Kastelen, landh. ed.	10.000 - 100.000	102	3.310.125	2.648.100	32.452
	100.000 - 5.000.000	20	5.961.731	4.769.385	298.087
Totaal Kastelen, landh. ed.		122	9.271.856	7.417.485	75.999
Eindtotaal		529	26.845.241	21.476.193	50.747

Overigens kunnen deze monumenten ook gebruik maken van de Sim en 15% doet dat ook.

Bron: *Belastingdienst & Erfgoedmonitor RCE*

Bijzondere monumenten in de fiscale aftrek met aftrekbare kosten > 10.000 en Brim/Sim

Monumentcategorie	Aantal	Onderhoudskosten	Aftrek	Gemiddelde onderhoudskosten
Agrarische gebouwen	30	1.240.325	992.260	41.344
Kastelen, landh. ed.	48	4.247.305	3.397.844	88.486
Eindtotaal	78	5.487.630	4.390.104	70.354

Ter vergelijking is een overzicht gemaakt van de regionale spreiding van verleende Sim subsidies in de aanvraagjaren 2010 t/m 2015. In de Sim wordt gewerkt met een subsidieperiode van 6 jaar. De aanvragen 2010 t/m 2015 geven dan ook een betrouwbaar beeld van de spreiding van een volledige Sim-cyclus. Het blijkt dat deze subsidies een gelijkere regionale spreiding hebben dan de monumenten die gebruik maken van aftrek.
Bron: Erfgoedmonitor RCE

Instandhoudingssubsidie verleningen 2010 t/m 2015 per provincie

Provincie	Aantal monumenten	% Aantal	Hoogte subsidie	% subsidie	Gemiddelde subsidie
Noord-Holland	1.530	18%	50.964.058	16%	33.310
Gelderland	1.296	15%	43.020.808	13%	33.195
Zuid-Holland	956	11%	42.832.230	13%	44.804
Friesland	912	11%	30.788.884	10%	33.760
Overijssel	855	10%	20.405.067	6%	23.866
Utrecht	815	9%	28.177.790	9%	34.574
Noord-Brabant	630	7%	39.603.294	12%	62.862
Limburg	519	6%	27.017.410	8%	52.057
Groningen	413	5%	17.178.438	5%	41.594
Drenthe	342	4%	6.482.632	2%	18.955
Zeeland	309	4%	11.873.294	4%	38.425
Flevoland	18	0%	446.504	0%	24.806
Totaal	8.595	100%	318.790.409	100%	37.090

Noord-Holland is ook hier de provincie waar het meeste gebruik wordt gemaakt van de regeling, maar in Amsterdam wordt relatief gezien minder gebruik gemaakt van Instandhoudingssubsidie, dan van Monumentenaftrek.

Instandhoudingssubsidie verleningen 2010 t/m 2015 voor regio Amsterdam

Regio	Aantal monumenten	% Aantal	Hoogte subsidie	% subsidie	Gemiddelde subsidie
Amsterdam	708	8%	18.312.693	6%	25.865
Noord-Holland	1.530	18%	50.964.058	16%	33.310
Nederland	8.595	100%	318.790.409	100%	37.090

Er zijn ook eigenaren die gebruik kunnen maken van Monumentenaftek en Sim. Van de eigenaren die in 2014 gebruik hebben gemaakt van aftek hebben er ca. 1.000 ook minimaal 1x gebruik gemaakt van de Sim tussen 2006 en 2015.
 Bron: Belastingdienst & Erfgoedmonitor RCE

Aftek in 2014 en minimaal 1x Sim tussen 2006 en 2015 per provincie voor correcte monumentnummers

Provincie	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftek (80%)	% Aftek	Gemiddelde onderhoudskosten
Zuid-Holland	296	31%	1.617.015	1.293.612	14%	5.463
Noord-Holland	189	20%	2.096.149	1.676.919	18%	11.091
Gelderland	116	12%	3.497.265	2.797.812	30%	30.149
Overijssel	94	10%	700.894	560.715	6%	7.456
Utrecht	85	9%	1.492.369	1.193.895	13%	17.557
Friesland	40	4%	214.265	171.412	2%	5.357
Limburg	39	4%	430.853	344.682	4%	11.048
Noord-Brabant	34	4%	683.955	547.164	6%	20.116
Zeeland	26	3%	570.689	456.551	5%	21.950
Drenthe	22	2%	149.964	119.971	1%	6.817
Groningen + Flevoland	16	2%	308.429	246.743	3%	19.277
Eindtotaal	957	100%	11.761.845	9.409.476	100%	12.290

Aftek in 2014 en minimaal 1x Sim tussen 2006 en 2015 per monumentcategorie voor correcte monumentnummers

Monumentcategorie	Aantal gebruikers	% Aantal	Onderhoudskosten	Aftek (80%)	% Aftek	Gemiddelde onderhoudskosten
Gebouwen, woonhuizen	480	50%	2.830.274	2.264.219	24%	5.896
Agrarische gebouwen	129	13%	1.535.830	1.228.664	13%	11.906
Kastelen, landh. ed.	115	12%	4.415.065	3.532.052	38%	38.392
Kerkelijke gebouwen	53	6%	886.369	709.095	8%	16.724
Molens	47	5%	388.283	310.626	3%	8.261
Weg- en waterwerken	34	4%	197.799	158.239	2%	5.818
Losse objecten, ed.	34	4%	383.996	307.197	3%	11.294
Openbare gebouwen	31	3%	587.079	469.663	5%	18.938
Liefdadige instell.	27	3%	513.999	411.199	4%	19.037
Overig	7	1%	23.153	18.522	0%	3.308
Eindtotaal	957	100%	11.761.845	9.409.476	100%	12.290

Naast de analyse van de data zoals hiervoor aangegeven, is op basis van het monumentnummer ook steekproefsgewijs onderzocht of bij hoge aftrekbedragen een vergunning is verleend. Het blijkt dat in het merendeel van de gevallen geen recente vergunning is verleend, maar wel voor een hoog bedrag is geïnvesteerd is. Vaak worden panden omgebouwd tot bijvoorbeeld appartementen. Bovendien blijkt dat voor een aantal monumenten geldt dat er afgelopen decennium een vergunning is verleend en het monument (met subsidie) is gerestaureerd, maar dat in 2014 opnieuw een hoog bedrag wordt afgetrokken. Ook blijkt dat in de helft van de gevallen sprake is van recente verkoop van het monument. De conclusie is dat in veel gevallen er wordt geïnvesteerd in een monument maar dat er vanuit een oogpunt van monumentenzorg geen noodzaak is voor grote ingrepen.

Bron: RCE & Google (Funda, Sites van makelaars, Mijjoehuizen.nl)